

Kommentar: Polariseringen opstod da strategi afløste ideologi

Temanummer: Politisk polarisering i Danmark

Vil man forstå moderne dansk politik, skal man forstå datoen 11. marts 1998. Den dag ændrede den hidtidige rammesætning i dansk politik sig fra at være ideologisk orienteret til magtmæssigt ditto.

Denne dag tabte Uffe Ellemann-Jensen folketingsvalget til Poul Nyrup Rasmussen. Et valg, der ellers længe stensikkert havde ligget til Venstre og skulle hævne den forsmædelige afgang, den borgerlige regering havde haft i 1993, og det sammensurium af politiske kandestøberier, der havde holdt Nyrup ved magten, bl.a. via samarbejdet med CD og Kristelig Folkeparti.

Uffe havde tonet rent flag. Væk med lejeværdien, ned med skatterne, et opgør med lejeloven, som vi kendte den – en ren liberal dagsorden. Dygtigt og kynisk udnyttede Socialdemokraterne den frygt, der kunne vrides ud af forslagene – og nåede samtidig at afgive nogle løfter, mest markant om efterlønnen, der siden kom til at trække lange spor efter sig og markerede en fast tilbagevendende Socialdemokratisk strategi når man var klemmt: Ritt Bjerregaards 5.000 boliger til 5.000 kr. over 5 år og Thornings 12½ minutter er blot eksempler.

Denne strategi skabte en dyb bitterhed i Venstre og i Venstres organisation og legitimerede et kursskifte, da Høvdingen sagde farvel. Uffe Ellemann havde i alle sine år talt om den særlige høvdingeregel, der gjaldt for Venstrefolk: At der forventedes mere og bedre adfærd af Venstrefolk end af andre. Den regel blev skrinlagt, da Anders Fogh Rasmussen tiltrådte.

Ind kom, efter britisk forbillede og Tony Blair, kontraktpolitikken, der mest enkelt kan formuleres sådan, at dem, der aldrig vil stemme på dig, skal du glemme. Det samme med dem, der altid vil gøre det. Koncentrerer dig blot om marginalvælgeren. Dette var våbnet, der for Venstres organisation skulle hævne Uffe og for Anders Fogh skulle bringe ham til magten. Mål og middel blev et.

Dermed skabtes to magtpartier i dansk politik. Førhen havde kun Socialdemokraterne bekendt sig til denne magtorientering – med romantiske afstikkere af og til. Efter Venstres konklusion var det slut med romantikken. Grundlæggende sloges man om de samme vælgere. Og vi blev overhældt med de nedladende navne for dem – Blå Bjarne, Gule Karina og hvad de ellers har heddet i de lukkede baglokaler med meningsmålinger og fokusgrupper lige siden.

SØREN PIND
fhv. minister
og medlem af
Folketinget

Mens Fogh erklærede de store ideologier for døde, døde også meningen for slagsmålet. I stedet blev det til et spørgsmål om magt. Hvem bestred den lovgivende og udøvende magt? Hvem sad i bilerne? Hvem bestemte over embedsmændene?

De ideologiske eksperimenter, som vi så dem i 70'erne, blev afskaffet. Det blev pakket ind i nye begreber – f.eks. de små skridts politik.

Da idealerne forsvandt, forsvandt også ordentligheden imellem politikerne. Førhen respekterede man forskellene, for de var ideologisk fundereret. Siden hen viste det sig, at det kun var magten, der drev. Deraf kom Thornings skattesag og Løkkes bilagssager. Ting, der førhen aldrig var kommet nogle steder, blev pludselig store – de ting, der nu kunne ramme politikerne, handlede ikke længere om et ekstremt politisk standpunkt eller en given holdningsmæssig tilkendegivelse. De handlede om, hvordan man gebærdede sig. Kombineret med en uheldig udvikling med sociale medier skabte det et giftigt klima, vi så toppe med Brexit og Trumps valg som præsident i Amerika.

I midten af dette uideologiske magtspil havde politikerne i 1982 lært så meget af afgrundens rand, efter at Anker Jørgensen havde ødelagt dansk økonomi, at en erkendelse bredte sig: Der var behov for et stærkt finansministerium.

Over årene blev ministeriet stadig stærkere. I 1993 faldt juristerne på Slotsholmen med tamilsagen. Og da Nyrup og Lykketoft kom til, indgik de en magtdeling, hvor Finansministeriet fik ultimativ magt: Økonomiudvalget skulle nu være dørvogter på alle sager, der skulle forelægges for statsministeren. Finansministeren, som formand for økonomiudvalget, havde dermed hånd- og halsret over den politiske retning i regeringen. De få udvalgte ministre, der sad med i udvalget, begyndte at bytte tjenester hos hinanden i forhold til deres respektive ressort, og de øvrige ministre så sig reducerede til linjechefer – i strid med de normer, grundloven sætter for ministrenes virke. Det skulle siden kun blive værre. Stats- og finansministre gik fra at være ministre med ansvar til at være omnipotente – hhv. administrerende og økonomidirektør i regeringen.

Det skabte et fagligt hul til fagministerierne, hvor man f.eks. ikke lyttede til Skats indsigelser om konsekvenserne af besparelserne på skatteområdet, Trafikministeriets indsigelser omkring DSB og P&T, Udenrigsministeriets fokus på relationer, så Danmark i dag reelt set står uden solidt fodfæste i den store verden. Den ene skandale afløser den anden i disse sammenhænge.

Disse to bevægelser – afideologiseringen og bureaukratiseringen af politik – har skabt en tomhed i politik, hvor den rene kamp om magten i stigende grad står udstillet for, hvad den er: Renhjertet magtbrynde. Ikke af samfundsmæssige, nationale eller ideologiske årsager – men af personlige.

Og det skaber selvsagt en uforsonlighed. Når det ikke længere er ideer, der skiller, men ønsket om at bestride magt, kan man selvsagt ikke mødes. Den udvikling er efter min bedste opfattelse ødelæggende for demokratisk politik

og er i strid med selve grundideen om at dele sig efter anskuelser. Det er ikke kun en dansk udvikling – den ses i hele Vesten.

Min egen vurdering er, at dette vil medføre en regenerering af demokratiet, der efter det populistiske oprør dør ud, vil nyskabe holdninger og idelogier og føre til en periode, hvor det atter vil blive respektabelt at dele sig efter anskuelser, og hvor bureaukratiseringen af den økonomiske – ”nødvendige” – politik vil blive erstattet af et ægte og denne gang ansvarligt folkestyre.